

ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

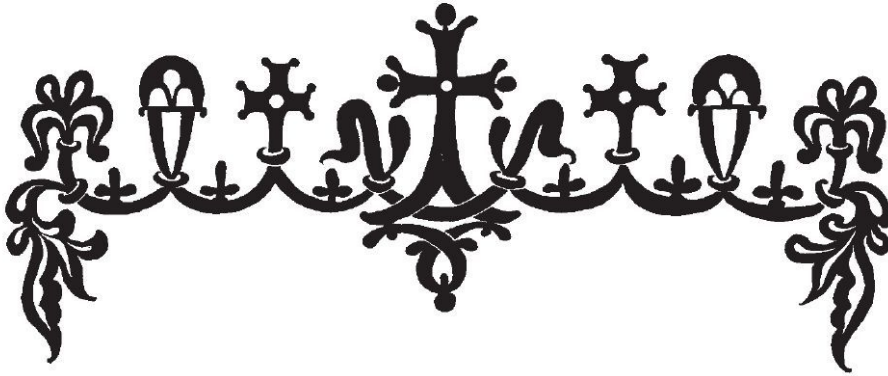
2

᾽Οσίου Ἰωάννου
τῆς Κλίμακος

ΚΕΝΟΔΟΞΙΑ,
ΥΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑ
ΚΑΙ
ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗ

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ
ΩΡΩΠΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Πρόλογος

Ο ΟΣΙΟΣ Ἰωάννης, ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Σινᾶ, γνωστός περισσότερο ὡς «Ἰωάννης τῆς Κλίμακος», ἔζησε τόν 6ο αἰώνα. Ἔλαβε πλούσια ἐγκύκλια μόρφωση, καί γι' αὐτό ἀπέκτησε τόν τίτλο «σχολαστικός». Στά δεκαέξι του χρόνια πῆγε στό Σινᾶ κι ἔμεινε κοντά στόν πρῶτο γέροντά του, τό Μαρτύριο. Μετά τό θάνατο τοῦ τελευταίου, περιόδευσε στά μοναστήρια καί τ' ἀσκητήρια τῆς Αἰγύπτου. Ὑστερα γύρισε στό Σινᾶ κι ἐγκαταστάθηκε σ' ἕνα κελλί τῆς ἐρήμου, σέ ἀπόσταση δύο ὠρῶν ἀπό τή μονή τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης. Στό κελλί αὐτό ἔζησε καί ἀγωνίστηκε τή σκληρότατη ἄσκηση τῆς ἐρήμου σαράντα ὀλόκληρα χρόνια. Τότε ἡ μεγάλη ἀγιότητά του καί ἡ πνευματική σοφία του ἔκαναν τούς μοναχούς τοῦ Σινᾶ νά τόν καλέσουν γιά ἡγούμενό τους. Στή θέση αὐτή ἔμεινε δέκα περίπου χρόνια. Τελικά ἀποσύρθηκε πάλι στήν προσφιλή του ἔρημο, ὅπου καί τελεύτησε σέ ἡλικία ἐβδομήντα πέντε περίπου χρόνων.

Ἡ σπάνια μὴ μόρφωσή του, περισσότερο ὅμως ἢ καταπληκτικὴ ἰκανότητά του στὴν ψυχοδιαγνωστικὴ καὶ στὴν καθοδήγησιν τῶν ψυχῶν καταφαίνονται στό πολύτιμο ἔργο του «Κλίμαξ», γνωστό καὶ ὡς «Σκάλα Παραδείσου». Ἐπί δεκατρεῖς αἰῶνες τώρα ἡ «Κλίμαξ» ἀποτελεῖ τὸ συνεχές καὶ προσφιλές ἐντρυφήμα ὅχι μόνο τῶν μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν χριστιανῶν, πού δέν ἀρκοῦνται στὴν ἐξωτερικὴ ἐκτέλεσιν ὀρισμένων ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διψοῦν γιὰ πραγματικὴ κάθαρσιν τῆς ψυχῆς, γιὰ γνήσια καὶ σέ βάθος πνευματικὴ καλλιέργεια, γιὰ ἀναβάσεις ὅλο καὶ σέ ψηλότερες βαθμίδες τῆς κλίμακας πού ὁδηγεῖ στὴν ἀπειρὴ ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ στή θέωσιν.

Μέ τὸ δεύτερο τοῦτο φυλλάδιον προσφέρουμε ἓνα μικρὸ ἀπάνθισμα διδασκῶν τοῦ ἁγίου πατρὸς ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ «Περὶ τῆς πολυμόρφου κενοδοξίας» (ΚΑ'), «Περὶ τῆς ἀκεφάλου ὑπερηφανείας» (ΚΒ') καὶ «Περὶ τῆς ὑψίστου ταπεινοφροσύνης» (ΚΕ').

Κενοδοξία, ὑπερηφάνεια καί ταπεινοφροσύνη

ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟ τῶν ἀμαρτωλῶν παθῶν τοποθετοῦν, καί πολύ σωστά, τήν κενοδοξία πλάι στήν ὑπερηφάνεια. Γιατί ποιός κινδυνεύει νά πέσει στήν ὑπερηφάνεια, ἂν νίκησε τήν κενοδοξία; Ἡ σχέση πού ἔχουν μεταξύ τους οἱ δύο αὐτές φοβερές κακίες, εἶναι ἡ σχέση ἀνάμεσα στό παιδί καί τόν ὄριμο ἄνθρωπο ἢ ἀνάμεσα στό σιτάρι καί τό ψωμί. Γιατί ἡ κενοδοξία εἶναι ἡ ἀρχή καί ἡ ὑπερηφάνεια ἡ κατάληξη.

Ἡ κενοδοξία μεταβάλλει τή φύση τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ διαστρέφει τό χαρακτήρα καί τόν ὁδηγεῖ νά παρακολουθεῖ ἄγρυπνα κάθε

μομφή πού γίνεται σέ βάρος του. Σκορπίζει τούς κόπους καί τούς ἰδρωῶτες τοῦ πνευματικοῦ ἀγωνιστῆ καί γίνεται θανάσιμος κίνδυνος γιά τό θησαυρό τῆς ψυχῆς, πρόδρομος τῆς ὑπερηφάνειας, ναυάγιο μέσα στό λιμάνι, μυρμήγκι στ' ἁλώνι.

Τό μυρμήγκι περιμένει νά μαζευτεῖ τό σιτάρι στό ἁλώνι, καί ἡ κενοδοξία περιμένει ν' αὐξηθεῖ στήν ψυχή ὁ πνευματικός πλοῦτος. Τό μυρμήγκι χαίρεται γιατί θά κλέψει τό σιτάρι, καί ἡ κενοδοξία γιατί θά σκορπίσει τόν πνευματικό πλοῦτο. Ὁ δαίμονας τῆς ἀπελπισίας χαίρεται ὅταν πληθαίνει ἡ κακία. Ἀντίθετα, ὁ δαίμονας τῆς κενοδοξίας χαίρεται ὅταν πληθαίνει ἡ ἀρετή. Γιατί ἡ πόρτα πού μπαίνει ὁ πρῶτος εἶναι τό πλῆθος τῶν ψυχικῶν τραυμάτων, ἐνῶ πόρτα γιά τόν δεύτερο εἶναι ὁ πλοῦτος τῶν κόπων.

Πρόσεξε καί θά δεῖς τήν ἀνίερη κενοδοξία νά διατηρεῖται ζωντανή μέχρι τόν τάφο: στά ροῦχα, στά ἀρώματα, στίς ἐπιδεικτικές ἐμφανίσεις καί σέ τόσα ἄλλα. Ὅπως ὁ ἥλιος λάμπει σ' ὅλα τά δημιουργήματα, ἔτσι καί ἡ κενοδοξία χαίρεται γιά κάθε κατόρθωμά μας. Νηστεύοντας κενοδοξῶ. Καί ὅταν καταλύω τή νηστεία, γιά νά μή φανῶ στους ἄλλους, πάλι κενοδοξῶ. Φορώντας καλά ροῦχα κενοδοξῶ. Καί ἀλλάζοντάς τα μέ φτωχικά, πάλι κενοδοξῶ. Μέ νικάει καί ὅταν μιλάω καί ὅταν

σωπαίνω. Ὅπως κι ἂν τό ρίξεις αὐτό τό τριβόλι, ὄρθιο θά σταθεῖ τό κεντρί του.

Ὁ κενόδοξος εἶναι ἕνας χριστιανός εἰδωλόλατρης. Ἐξωτερικά δείχνει πῶς λατρεύει τό Θεό, στήν πραγματικότητα ὅμως ἐπιδιώκει ν' ἀρέσει στούς ἀνθρώπους καί ὄχι στό Θεό. Κενόδοξος εἶναι καθένας πού θέλει νά δείχνηται. Τοῦ κενόδοξου καί ἡ νηστεία καί ἡ προσευχή μένουν χωρίς μισθό. Γιατί καί τά δυό τά κάνει γιά νά κερδίσει τόν ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Θεός πολλές φορές κρύβει ἀπό τά μάτια μας καί τά καλά πού τυχόν ἔχουμε. Αὐτός ὅμως πού μᾶς ἐπαινεῖ, ἢ καλύτερα μᾶς πλανᾷ μέ τούς ἐπαίνους, ἀνοίγει τά μάτια μας. Καί μόλις ἀνοίξουν τά μάτια, ὁ ἐσωτερικός μας πλοῦτος γίνεται ἄφαντος.

Αὐτός πού μᾶς κολακεύει, γίνεται ὑπερήτης τῶν δαιμόνων καί μᾶς ὀδηγεῖ στήν ὑπερηφάνεια, μέ ἀποτέλεσμα νά χάνουμε τή μετάνοια πού θά μᾶς σώσει. Ἀφανίζει τά καλά πού ἔχουμε, καί μᾶς βγάζει ἀπό τόν σωστό δρόμο, ὅπως λέει ὁ προφήτης Ἡσαΐας: «Ὅσοι σᾶς μακαρίζουν, σᾶς ἀποπλανοῦν ἀπό τόν ἴσιο δρόμο» (Ἡσ. 3:12).

Ὅσοι ἔχουν προσδεύσει στήν πνευματική ζωή, ἔχουν τή δύναμη νά ὑποφέρουν τήν περιφρόνηση μέ γενναιότητα καί εὐχαρίστηση. Ἀλλά τή δύναμη νά ξεπεράσουν τούς ἐπαί-

νους χωρίς νά βλαφτοῦν, τήν ἔχουν μόνο οἱ ἅγιοι.

«Ἀλήθεια, ποιός ἀπό τούς ἀνθρώπους ξέρει τά μυστικά τοῦ ἄλλου, ἐκτός ἀπό τό πνεῦμα τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου, πού βρίσκεται μέσα του;», γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α΄ Κορ. 2:11). Ἴσως ντραποῦν λοιπόν καί ἄς κλείσουν τό στόμα τους ὅσοι ἐπιχειροῦν νά ἐγκωμιάζουν τούς ἄλλους, ἐνῶ ἐκεῖνοι εἶναι παρόντες.

Ὅταν ἀκούσεις ὅτι ὁ συγγενής ἢ ὁ φίλος σου σέ κατηγόρησε, δείξε τήν ἀγάπη σου μέ τό νά τόν ἐπαινέσεις.

Εἶναι μεγάλο κατόρθωμα ν' ἀποτινάξεις ἀπό τήν ψυχή σου τόν ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων. Μεγαλύτερο ὅμως εἶναι ν' ἀποκρούσεις τόν ἔπαινο τῶν δαιμόνων, πού σέ σπρώχνουν νά καυχίεσαι καί νά ὑπερηφανεύεσαι ἐσωτερικά.

Πραγματική ταπεινοφροσύνη δέν εἶναι τό νά ἐξευτελίζεται κανείς ἴδιος του. Γιατί ποιός δέν μπορεῖ νά ὑπομείνει τόν ἑαυτό του; Ἀληθινά ταπεινός εἶναι ἐκεῖνος, πού δέν λιγοστεύει ἠ ἀγάπη του γι' αὐτούς πού τόν εἰρωνεύονται.

Εἶναι πολλές καί περίεργες οἱ ἐκδηλώσεις στίς ὁποῖες ἡ κενοδοξία σπρώχνει τό δοῦλο της. Μέσα στήν ἐκκλησία, τούς ὀκνηρούς τούς κάνει πρόθυμους, τούς ἄφωνους τούς

κάνει καλλίφωνους, τούς νυσταλέους ἄγρυπνους. Ὅταν τιμῶνται οἱ κενόδοξοι, γίνονται ὑπερήφανοι. Κι ὅταν τούς καταφρονοῦν, γίνονται μνησίκακοι.

Ὅποιος ὑπερηφανεύεται γιά τά φυσικά του χαρίσματα, δηλαδή γιά τήν ἐξυπνάδα, τήν ἀντίληψη, τήν καλή ἀνάγνωση καί προφορά καί γιά ὅλα ὅσα ἔχει ὁ ἄνθρωπος χωρίς νά κοπιᾶσει, αὐτός ποτέ δέν θά κερδίσει τά ὑπερφυσικά χαρίσματα. Γιατί αὐτός πού δείχνεται ἀχάριστος στά μικρά, θά δειχθεῖ ἀχάριστος καί κενόδοξος καί στά μεγάλα.

Ἐπάρχει ἡ δόξα πού χαρίζει ὁ Θεός, ὅπως ὁ ἴδιος βεβαιώνει: «Αὐτούς πού μέ δοξάζουν, θά τούς δοξάσω κι ἐγώ» (Α΄ Βασ. 2:30). Ἐπάρχει καί ἡ δόξα πού προέρχεται ἀπό τό διάβολο, μέ τούς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων. Γι' αὐτό εἶπε ὁ Κύριος: «Ἀλίμονο, ὅταν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι σᾶς ἐπαινοῦν» (Λουκ. 6:26).

Θ' ἀντιληφθεῖς καί θά γνωρίσεις καλά τή δόξα πού χαρίζει ὁ Θεός, ὅταν λογαριάζεις σάν ζημιᾶ σου τή δόξα τῶν ἀνθρώπων καί τήν ἀποφεύγεις μέ κάθε τρόπο, καί ὅταν, ὅπου κι ἂν βρίσκεσαι, κρύβεις τόν τρόπο τῆς ζωῆς σου. Θά γνωρίσεις ὅμως καλά καί τή δόξα τῶν ἀνθρώπων, ὅταν καί τό παραμικρό ἔργο σου τό κάνεις «πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις».

Ὅταν ἐπιδιώκουμε τή δόξα ἢ ὅταν, χωρίς

νά τή ζητήσουμε, μᾶς τήν προσφέρουν οἱ ἄλλοι, τότε ἄς θυμηθοῦμε τή λύπη πού πρέπει νά νιώθουμε γιά τίς ἁμαρτίες μας, καί τήν εὐλάβεια πού πρέπει νά ἔχουμε μπροστά στό Θεό, στήν ἀτομική μας προσευχή. Ἔτσι θά διώξουμε τόν ἀναιδή δαίμονα τῆς κενοδοξίας – ἄν βέβαια φροντίζουμε νά κάνουμε ἀληθινή προσευχή. Ἄν δέν μᾶς βοηθήσουν αὐτά, ἄς φροντίσουμε γρήγορα νά φέρουμε στή σκέψη μας τή φοβερή ὥρα τοῦ θανάτου μας. Καί ἄν κι αὐτή δέν μᾶς ξυπνήσει, ἄς φοβηθοῦμε τουλάχιστο τήν αἰώνια καταισχύνη, πού εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς προσωρινῆς ἐπίγειας δόξας. Γιατί εἶπε ὁ Κύριος: «Ὅποιος ὑψώνει τόν ἑαυτό του, θά ταπεινωθεῖ» (Λουκ. 18:14) – ὄχι μόνο στήν ἄλλη ζωή, ἀλλά καί σ' αὐτήν ἐδῶ ὅπωςδήποτε.

Ὅταν ἀρχίσουν νά μᾶς ἐπαινοῦν, ἢ μᾶλλον νά μᾶς ἐξαπατοῦν, ἄς θυμηθοῦμε γρήγορα τό πλήθος τῶν ἁμαρτιῶν μας, καί τότε ὅπωςδήποτε θά συναισθανθοῦμε ὅτι εἴμαστε ἀνάξιοι γι' αὐτά πού λένε γιά μᾶς.

Εἶδα κάποιον πού εὐχαριστοῦσε τό Θεό μέ τό στόμα του, ἐνῶ ὑπερηφανευόταν μέ τή σκέψη του. Αὐτό τό ἐπιβεβαιώνει καθαρά ὁ Φαρισαῖος, πού ἔλεγε: «Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου!» (Λουκ. 18:11).

Ὅπου συνέβη πτώση σέ κάποια ἁμαρτία, ἐκεῖ προηγήθηκε ἡ ὑπερηφάνεια. Γιατί ἡ ὑπε-

ρηφάνεια εἶναι τό προμήνυμα κάθε πτώσεως. Ὅποιος ἀποκρούει τόν ἔλεγχο γιά τά σφάλματά του, φανερώνει τό πάθος τῆς ὑπερηφάνειας πού κρύβει μέσα του. Ἐνῶ αὐτός πού τόν δέχεται εὐχάριστα, λύνεται ἀπό τά δεσμά της.

Κάποιος γέροντας νουθετοῦσε πνευματικά ἕναν ὑπερήφανο. Καί αὐτός, τυφλωμένος ἀπό τό πάθος, τοῦ ἀπάντησε:

- Συγχώρεσέ με, πάτερ, δέν εἶμαι ὑπερήφανος!

Τότε ὁ σοφός γέροντας τοῦ εἶπε:

- Καί ποιά ἄλλη καλύτερη ἀπόδειξη μᾶς χρειάζεται ὅτι εἶσαι ὑπερήφανος, ἀπό τό νά λές πώς δέν εἶσαι;

Ὅταν ὁ δαίμονας τῆς ὑπερηφάνειας κυριαρχήσει στούς δούλους του, τότε τούς παρουσιάζεται εἴτε στόν ὕπνο εἴτε καί ὅταν εἶναι ξύπνιοι ἀκόμα, μέ τή μορφή δῆθεν κάποιου ἀγίου ἢ ἑνός ἀγγέλου. Καί τούς ἀπατᾶ, μέ τό νά τούς προσφέρει ἀποκάλυψη δῆθεν μυστηρίων ἢ ἄλλα χαρίσματα. Ἐτσι οἱ δυστυχησμένοι αὐτοί, ἀφοῦ ἐξαπατηθοῦν ἀπό τόν διάβολο, χάνουν τελείως τά λογικά τους.

Ἡ ὑπερηφάνεια κάνει νά ξεχνᾶμε τίς ἀμαρτίες μας, γιατί ἡ θύμησή τους δημιουργεῖ τήν ταπεινοφροσύνη.

Ὁ ὑπερήφανος ἄνθρωπος μοιάζει μέ τό ρόδι, πού, ἐνῶ ἀπό μέσα εἶναι σάπιο, ἐξωτε-

ρικά εἶναι γυαλιστερό. Στόν ὑπερήφανο δέν χρειάζεται διάβολος, γιά νά τόν πολεμάει. Γιατί ὁ ἴδιος ἔχει γίνει διάβολος καί ἐχθρός τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ὅποιος ἐνώθηκε ἀδιάσπαστα μέ τήν ταπείνωση, γίνεται περισσότερο ἀπ' ὅλους ἥπιος, προσηνής, εὐσπλαχνικός καί εὐκατάνυκτος. Γίνεται εἰρηνικός, χαρούμενος, εὐάγωγος, ἄγρυπνος καί ἀκούραστος. Ἀλλά τί χρειάζεται ν' ἀπαριθμῶ πολλά ἄλλα; Ὁ ταπεινός φτάνει στήν ἀπάθεια, γιατί, ὅπως λέει ὁ ψαλμωδός, «στήν ταπείνωσή μας μᾶς θυμήθηκε ὁ Κύριος καί μᾶς λύτρωσε ἀπό τοὺς ἐχθρούς μας» (Ψαλμ. 135:23, 24), ἀπό τὰ πάθη καί ἀπό τοὺς μολυσμούς.

Ὅλα τὰ ὄρατά τὰ φωτίζει ὁ ἥλιος. Καί ὅλα ὅσα γίνονται μέ ἐπίγνωση, τὰ στερεώνει ἢ ταπείνωση. Ὅταν λείπει τό φῶς, ὅλα εἶναι ζοφερά. Καί ὅταν ἀπουσιάζει ἢ ταπείνωση, ὅλα τὰ ἔργα μας εἶναι μάταια καί ἀνώφελα.

Εἶναι ἀδύνατο νά βγεῖ φλόγα ἀπό τό χιόνι. Πολύ πιό ἀδύνατο ὅμως εἶναι νά ὑπάρξει ταπεινοφροσύνη στοὺς ἑτερόδοξους καί τοὺς αἵρετικούς. Γιατί μόνο οἱ πιστοί καί εὐσεβεῖς μποροῦν νά πετύχουν τό κατόρθωμα αὐτό, καί μάλιστα ἀφοῦ καθαριστοῦν ἀπό τὰ πάθη τους.

Οἱ πιό πολλοί ἀπό μᾶς λέμε ὅτι εἴμαστε

ἁμαρτωλοί. Ἴσως καί νά τό πιστεύουμε. Ἐκείνο ὅμως πού δοκιμάζει τήν ἀληθινή ταπείνωση στήν καρδιά, εἶναι ἡ περιφρόνηση καί ὁ ἐξευτελισμός ἀπό τούς ἄλλους.

Ἱερή συζυγία εἶναι ἡ ἀγάπη μαζί μέ τήν ταπείνωση. Γιατί ἡ ταπείνωση ὑψώνει, ἐνῶ ἡ ἀγάπη συγκρατεῖ αὐτούς πού ὑψώθηκαν καί δέν τούς ἀφήνει νά πέσουν.

Ὅποιος καλλιεργεῖ τήν ταπείνωση, δέν ἐνδιαφέρεται γιά τά σχόλια καί τίς μομφές τῶν ἀνθρώπων. Γιατί ὅταν ὁ Θεός εἶναι ἕτοιμος νά μᾶς ἀκούσει, τότε ὅλα μπορούμε νά τά κατορθώσουμε.

Νά προτιμᾶς νά λυπήσεις τούς ἀνθρώπους παρά τό Θεό. Ὁ Θεός χαίρεται, ὅταν μᾶς βλέπει νά ὑπομένουμε καί νά ἐπιδιώκουμε τό χλευασμό καί τήν ἐξουθένωση τῶν ἀνθρώπων, γιά νά περιορίσουμε τήν κούφια ὑπεροψία.

Μέ τοῦτο θά μᾶς καταλάβουν ὅλοι ὅτι εἴμαστε ἀληθινοί χριστιανοί, ὄχι ἐπειδή ἔχουμε τή δύναμη νά διώχνουμε τά δαιμόνια, ἀλλά ἐπειδή τά ὀνόματά μας γράφτηκαν στόν οὐρανό τῆς ταπεινώσεως (Λουκ. 10:20).

Ἐπειδή δέν θέλουμε εὐκόλα νά ταπεινωθοῦμε, ὁ Κύριος οἰκονόμησε καί τοῦτο: Κανείς μας νά μήν μπορεῖ νά δεῖ ὁ ἴδιος τά ψυχικά του τραύματα, ὅσο τά βλέπει ὁ πλησίον μας. Ὅποτε εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά χρωστᾶμε χάρη γιά τήν ψυχική μας διόρθωση καί ὑγεία

ὄχι στόν ἑαυτό μας, ἀλλά στόν πλησίον μας καί στό Θεό.

Ἔχω τή γνώμη ὅτι μόνο οἱ ἄγγελοι στόν οὐρανό μποροῦν νά μήν ἀμαρτάνουν τελείως. Γιατί ἄκουσα τόν ἐπίγειο ἄγγελο, τόν ἀπόστολο Παῦλο, νά λέει: «Εἶναι ἀλήθεια πώς ἡ συνείδησή μου δέν μέ ἐλέγχει γιά τίποτε, ἀλλά αὐτό δέν ἀποδεικνύει πώς εἶμαι πραγματικά ἀθῶος. Αὐτός πού μπορεῖ νά μέ κρίνει εἶναι μόνο ὁ Κύριος» (Α΄ Κορ. 4:4). Ἄρα λοιπόν ὀφείλουμε νά καταδικάζουμε συνεχῶς τόν ἑαυτό μας, ὥστε μέ τόν ἐκούσιο αὐτό ἐξευτελισμό νά σωθοῦμε ἀπό τίς ἀκούσιες ἀμαρτίες μας. Διαφορετικά, τήν ὥρα τοῦ θανάτου μας θά δώσουμε ὅπωςδήποτε φοβερό λόγο γι' αὐτές.

Γνωρίζοντας ὁ Κύριός μας ὅτι ἡ ἐσωτερική ἀρετή συνδυάζεται καί μέ τήν ἐξωτερική ἐμφάνιση, φόρεσε τήν ποδιά τοῦ ὑπηρέτη καί ἔπλυνε τά πόδια τῶν μαθητῶν Του, δείχνοντας σ' ἐμᾶς τή μέθοδο πού πρέπει νά χρησιμοποιήσουμε, γιά νά προχωρήσουμε στό δρόμο τῆς ταπεινοφροσύνης. Γιατί ἡ ψυχή μας ἐπηρεάζεται ἀπό τίς ἐξωτερικές μας ἀσχολίες, τυπώνει μέσα της ὅσα κάνουμε καί συμμορφώνεται μ' αὐτά.

Ἄν ἡ ὑπερηφάνεια ἔκανε δαίμονες κάποιους ἀγγέλους, ὅπωςδήποτε ἡ ταπεινοφροσύνη μπορεῖ νά κάνει ἀγγέλους τοῦς δαίμο-

νες. Γι' αὐτό ἄς ἔχουν θάρρος ὅσοι ἔπεσαν.

Ἄς ἀγωνιστοῦμε μ' ὅλες μας τίς δυνάμεις γιά ν' ἀνεβοῦμε στήν κεφαλή τῆς ταπεινοφροσύνης. Ἄν δέν τό μπορούμε αὐτό, ἄς ἀνεβοῦμε τουλάχιστο στούς ὠμούς της. Ἄν κι αὐτό μᾶς εἶναι δύσκολο, ἄς μή χάσουμε τουλάχιστο τήν ἀγκαλιά της. Γιατί ὅποιος τή χάσει κι αὐτή, φοβᾶμαι πῶς δέν θά μπορέσει νά κερδίσει τίποτα στήν αἰωνιότητα.

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ